

שביל החלב של מרחביה

עזרא צמרי - זיכרונות ונוסטלגיה
מתוך עלון קיבוץ מרחביה - "במשק", יולי 2009

רפת מרחביה נחשבה, במשך עשרות שנים, לאחת מרפתות העילית של ישראל. ימים חלפו והרפורמה הגיעה, הצורך בהשקעות גדולות ומצוקת קרקע לשימושים חדשים, הביאו את הנהלת הקיבוץ לצאת לשותפות עם יפעת ב"רפת העמק". העגלות נשארו במרחביה. השנה, לאחר גמר הבנייה בעבורן, גם העגלות עברו וחצר מרחביה נשארה ללא רפת כלל. עלון הקיבוץ הקדיש מהדורה מלאה לרפת, לעובדיה ולתהליך ההעברה. עם הרבה אהבה והרבה כאב וצער

סוף שנות החמישים עמדות חליבה זמניות בסככה השנייה, והקמת מכון החליבה מטיפוס "שוט" 4 פרות זו אחר זו מכל צד. המזון העסיסי, ירק תלתן (שנקצר בחרמשים) וקליפות תפוזים בחורף, סלק בהמות ותירס בקיץ, ותחמיץ במשך כל השנה. בנוסף לשחת (חציר) משובחת ותערובת (מזון מרוכז) תוצרת מקומית מ"מכון התערובת" בקומת הקרקע באסם (מקום שהיום הוא "מרכז המבקרים"), ובשנות השישים "פולפה", שהיא מוצר לוואי מבית החרושת לסוכר בעפולה, וגרעיני כותנה - כשהסככה שלהם משמשת יעד במהלך השנים. מכון החליבה עובר הסבה מטיפוס "שוט" ל"שדרת-דג" - תשע פרות מכל צד. מטלית לכל פרה לרחיצת העטינים ו"מקלחת" בחצר ההמתנה לצינון הפרות. המזון המרוכז כבר מגיע ממכון "מילובר" במפרץ. את החלב לתנובה כבר מובילים במכלית "טנקר". עם גידול העדר יש צורך בסימון שמות הפרות, ויש ניסיונות החל מסימון על האוזן, דרך שרשרת על הצוואר, סימון על הרגל מעל הטלף עד שנכנס הסימון של כווייה

כמעט מאה שנים התקיימה רפת מרחביה. החודש הזה, יוני 2009, עברו אחרונות העגלות ליפעת, לרפת המשותפת היא "רפת העמק". זה החל בחצר ההיסטורית של הקואופרציה ב"בית הגדול", בראשית העשור השני של המאה העשרים, ונמשך ברפת א' ובמגדל הסילו. חליבה בידיים על שרפרף נמוך כאשר דלי צר וגבוה בין הברכיים וכדי החלב שהכילו 30 ליטר, דרך רפת ב' עם קיבוץ השומר הצעיר, בסוף העשור השלישי. הובלת הפרות ה"דורשות" לפר, הובלת הכדים עם החלב למחלבה לקירור החלב, והובלת הכדים על משאית לתנובה תל-אביב. רפת ד' הבריאה משחפת, שהייתה צריף פח ליד "שדרת הנשיקות" מאחורי המכבסה. יותר מאוחר הוקמה גם רפת המלטה שהוסבה לחזירייה (באזור המלתחות של ברכת השחייה היום). הקמת הסככות עם ריפוד עמוק וחצרות מעבר לכביש, ובסוף שנות הארבעים הכנסת מכונת החליבה הניידת ברפת א' והכנת ההזרעה המלאכותית.

רפת במרחביה 1964

במשך כל השנים מהווים נערי ונערות המוסד החינוכי, תגבורת חשובה וגם עתודה להמשכיותו של הענף. אחרי שנכנסת העגלה "הפורקת מזון" נכנס עכשיו ה"סלף" הממוחשב. חבילות הקש והחציר הופכות לגדולות וכבדות ונזקקות לשינוע מכני. תם עידן הקלשונים והסוסים שהיו שנים רבות בשימושם של הרפתנים. מה שנשאר – אלו המגפיים! לקראת סוף המאה נבנית, צפונית למכון החליבה, סככת קוראל חדשה ורחבה.

בתחילת שנות אלפיים מתאחדת רפת מרחביה עם רפתות יפעת ומגידו, מוקמת "רפת העמק" והחולבות עוברות ליפעת. העגלות – בנות כל הגילאים נשארות במרחביה. היום – אחרי שנפרדנו מאחרונת העגלות בדרכה ליפעת, נשארת הרפת מיומתת. לא ישמעו יותר געיית פרות במרחביה. שני מכוני החליבה עומדים שוממים והסככות ריקות, עדות לרפת שהייתה ואיננה עוד. אין יותר רפת, הלכה ולא תחזור, הלכה ולא תשוב, כמה עצוב....

רפת היא ענף רב שנים, ובהסתכלות ריאלית ואמתית קדימה... נראה משם רק ברכה שתלך ותגדל. ■

תנועת האיננוטר
(לקוח מתוך גיליון "הרפת" שיצא בשנת 1946,
כתב: אריה קראוזמן ז"ל).

שם הפרה:	סיבת היציאה מהעדר:
דליה	מחלת לב כתוצאה מהפה והטלפיים לפני שנתיים
חניטה	מחלת לב כתוצאה מהפה והטלפיים לפני שנתיים
שחורה	מחלת לב כתוצאה מהפה והטלפיים לפני שנתיים
ליבה	אי התעברות
אסנה	אי התעברות
חרמונית	אי התעברות
לילית	אי התעברות
אדמונית	אי התעברות
כושית	אבצס על הצוואר
זריזה	אי התעברות
פינוקה	אי התעברות
סורית	תנובה ירודה
מאזינה	תנובה ירודה
מירכה	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
אראלה	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
דרורה	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
לאה	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
שחפת	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
צברה	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
דרנה	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
מחלת עטין	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
אדיב	פה וטלפיים (חלתה ומתה בזמן המחלה)
חרצית	עקרות
דרלן	עודף פרים

קרה, והפרות הופכות למספרים. אחד מסימני התיעוש של הרפת. במשך כל השנים פוקדות את הרפת מחלות, החל מ"פה וטלפיים", דרך מחלת ה"איקס" והשחפת, ועד הבוטוליזם. וכל פעם מקימים את העדר מחדש.

תימי - אחרונת הרפתנים שעברה ליפעת

בשנות השישים והשבעים, צוות הרפתנים זוכה בפרסים על תנובת חלב גבוהה, פרסים וגביעים מ"התאחדות מגדלי בקר בישראל", פרס העבודה של ההסתדרות ופרס קפלן. הפרה "דמיונית" בת הפר המשביח "דנדי" זוכה בגביע ופרס על תנובת-חיים, הניבה ב-10 תקופות חליבה, יותר ממאה אלף ק"ג חלב וזוכה בתואר "אלופה".

בשנים אלו סקר כלכלי של רפתות מדרג את מרחביה במקום הראשון! הפרות בתחילת הרפת היו חלקן דמשקאיות, חלקן הולנדיות וחלקן הולשטיין. אגודת "און" הביאה פרים משובחים מארצות הברית, מגזע

בשנות השישים והשבעים, צוות הרפתנים זוכה בפרסים על תנובת חלב גבוהה, פרסים וגביעים מ"התאחדות מגדלי בקר בישראל", פרס העבודה של ההסתדרות ופרס קפלן. הפרה "דמיונית" בת הפר המשביח "דנדי" זוכה בגביע ופרס על תנובת-חיים, הניבה ב-10 תקופות חליבה, יותר ממאה אלף ק"ג חלב וזוכה בתואר "אלופה"

הולשטיין אשר השביחו את העדר. במשך השנים עם המעבר לזרמה קפואה, יובאה זרמת פרים, ונוצר גזע "ישראלי פריזי" אשר בניסיון בין-לאומי בפולין הוכיח שהפרה הישראלית, תנובתה היא הגבוהה בעולם. בתקופת הקואופרציה תנובת החלב הממוצעת הייתה זעומה ובמשך השנים עלתה בהדרגה, עם שיפור תנאי הפרות והשבחת הגזע והגיעה בסוף המאה ליותר מ-10,000 ק"ג לפרה בשנה. העדר ממשיך לגדול ויש צורך במכון חליבה חדש, באמצע שנות השבעים נחנך מכון הקרוסלה מתוצרת "אלפא לוואל" השבדי, ולידו מוקמת סככת עמדות הרביצה.

הרפתנים מודיעים בצער על מותה של אם העדר ופאר הרפת: חושה בת פיזיה.

אחרי ההמלטה האחרונה הותקפה קשה ע"י מחלת עטין (פיוגיניוס) והיה הכרח להוציאה לשחיטה. בת 15 הייתה במותה. הניבה 65 אלף ק"ג חלב בימי חייה.

"במשך" 1947